

внеклассной работы): дисс. ... канд. пед. наук : 13.00.01 Киевский гос. пед. ин-т им. А. М. Горького. - Киев, 1984. - 191 с.

6. Козлова Т.В. Педагогические условия социального воспитания школьников во внеучебной деятельности: дисс. канд. пед. наук: 13.00.01. –Оренбург, 2004.

7. Лісовський В.Т. Динамика социальных изменений // Социологические дослідження. – 1998. - № 5. – С.98-104.

8. Слостёнин В.А., Подьмова Л.С. Педагогика: инновационная деятельность. – М.: Магистр, 1997. – 308 с.

ЛЮ СІНЬ. Внеучебная деятельность как педагогический фактор социального воспитания.

В статье рассматривается актуальность проблемы включения студентов высшего учебного заведения в внеучебную воспитательную деятельность с учетом их потребностей и интересов как специалиста и как социальной личности. Подчеркивается, что необходимо направить установки и цели внеучебной деятельности студентов не столько на передачу информации, сколько на формирование и развитие качеств гражданина, педагога, человека. Определены преимущества внеучебной социально-воспитательной деятельности с использованием искусства дизайна. Проведенный анализ специфики внеучебной воспитательной деятельности, в основе которой лежит цель социального воспитания средствами искусства дизайна. Описаны эффективные формы организации социального воспитания студентов во внеучебной деятельности, как модели социального воспитания: студия, мастер-класс, дизайнерская школа, факультетов, дизайн-театр и тому подобное.

Ключевые слова: внеучебная деятельность, социальное воспитание, студенты, дизайн, искусство, искусство дизайна.

LIU SIN. Extracurricular activity as a pedagogical factor of students' social education.

In the article the relevance of the inclusion of higher education students in extracurricular educational activities taking into account their needs and interests as a professional and as a social individual. Emphasized the need to direct the installation and goals extracurricular activities of students not only to transfer information as to the formation and development of quality citizen, teacher, man. Advantages extracurricular social and educational activities using art design. The analysis specifics extracurricular educational activities based on the goal of social education through art design. Described as effective forms of social education of students in extra-curricular activities like social education model, studio, workshop, design school, faculty, design, theater and more.

Keywords: Extracurricular activities, social education, students, design, art, art design.

УДК 351.778.5

Мирошніченко Н.О.

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОФОРІЄНТАЦІЯ МОЛОДІ З ІНВАЛІДНІСТЮ В УМОВАХ РЕАБІЛІТАЦІЙНОГО ЗАКЛАДУ

Статтю присвячено проблемам профорієнтації молодих осіб з інвалідністю в умовах реабілітаційного закладу. В статті розглядаються складові профорієнтації в умовах реабілітаційних центрів з метою формування у молодій особи з інвалідністю

свідомого професійного вибору та виховання прагнення бути професійно затребуваним в суспільстві. Зазначається, що сучасний стан розвитку світу праці потребує створення нової системи підготовки молоді до загального планування життя й самостійного вибору професії.

Ключові слова: професійна орієнтація, професійна інформація, професійна діагностика, професійна консультація, професійний підбір, професійний відбір, професійна, виробнича та соціальна адаптація, професійне самовизначення

Професійна орієнтація є системою соціально-економічних та методико-фізіологічних заходів, спрямованих на забезпечення активного, мобільного і свідомого професійного самовизначення та трудового становлення особистості з урахуванням своїх можливостей та індивідуальних особливостей і кон'юнктури ринку праці для повноцінної самореалізації в професійній діяльності. Свідомий вибір професії виступає показником сформованості професійного самовизначення. В основі правильного професійного самовизначення лежить протиріччя між прагненням молоді людини до самостійності і неготовністю молоді особи з інвалідністю до здійснення обґрунтованого вибору професії.

Актуальність статті зумовлюється тим, що вибір професії – одне з найважливіших стратегічних рішень у житті людини. Це складний процес самовизначення – свідомого вибору суб'єктом життєвої позиції, яка стає вирішальним чинником у виборі способів розв'язання тих чи інших життєвих проблем. Процес самовизначення завершується досягненням стабільного становища у тій чи іншій сфері соціального життя й формування відповідних переконань, принципів, ціннісних орієнтацій.

Особливо уразливою групою щодо профорієнтації та подальшого працевлаштування є молодь з інвалідністю, яка часто не здатна адекватно реагувати на економічні зміни та зміни на ринку праці у державі через власні обмежені можливості різного характеру та відсутність реальної зацікавленості в ній більшості роботодавців. Велика кількість людей з інвалідністю не можуть працевлаштуватись через те, що отримані ними спеціальності не є конкурентоспроможними та затребуваними на сучасному ринку праці. Втім молодь з інвалідністю може бути достатнім потенціалом держави й суспільства щодо зменшення дефіциту багатьох спеціальностей. На думку багатьох науковців і практиків соціальної та соціально-педагогічної роботи, недостатність та недосконалість профорієнтаційної роботи серед молоді з інвалідністю полягає у тому, що профорієнтація часто стає формальним явищем через обмеженість вибору професій для людей з вадами розвитку.

Отже, метою статті є висвітлення особливостей соціально-педагогічної профорієнтаційної роботи з молоддю з інвалідністю.

Останнім часом проблема вибору професії в її різних ракурсах привертає увагу українських дослідників. Можна відзначити теоретичні розробки у площині педагогіки та психології (Ж. Вірна, О. Вітківська, Г. Костюк, В. Лісовський, В. Моляко, В. Моргун, Л. Сохань, Б. Федорішин, Г. Чередниченко, С. Чистяков, І. Чорна та ін.), соціології (С. Головаха). За останні роки з'явилися дослідження в філософії освіти (як В. Андрущенко, В. Аза А. Джура, В. Кремень, М. Михальченко, Г. Москалик та ін.).

Першою і найважливішою особливістю профорієнтаційної діяльності соціального педагога з людьми з інвалідністю вважаємо сприяння формуванню активної життєвої позиції кожного. Саме особистісна активність є необхідною умовою професійного самовизначення індивіда. Для підвищення особистісної активності людей з інвалідністю науковці пропонують використовувати можливості індивідуальної і групової творчості та самоврядування у колективах [3; 5].

Професійна орієнтація є одним із найбільш важливих напрямів роботи з особами з інвалідністю, який передбачає оволодіння ними певних професійних навичок, виходячи з власних функціональних можливостей та інтересів.

Статтею 1 Закону України «Про реабілітацію інвалідів в Україні» професійна орієнтація визначена як науково обґрунтована система форм, методів, засобів впливу на особу для сприяння її професійному самовизначенню на основі врахування стану здоров'я, освітнього і професійно-кваліфікаційного рівнів, інтересів, здібностей, індивідуальних, психофізіологічних особливостей та потреб галузей економіки.

З метою вчасного визначення та реалізації наявного потенціалу молоді з інвалідністю, в умовах центрів соціальної реабілітації дітей-інвалідів, обов'язковими заходами по роботі з дітьми є заходи з професійної орієнтації – «Крок до професії».

Внаслідок залучення молоді з інвалідністю в загальний процес профорієнтаційної роботи, їй вдається свідомо та обґрунтовано прийняти рішення щодо вибору професії, місця роботи, навчання, пізнати свої слабкі і сильні сторони, можливості.

Важливим фактором в організації цієї роботи є передбачення майбутніх цінностей, вивчення ринку праці. Таким чином, професійна орієнтація інвалідів складається зі структурних компонентів, таких як профдіагностика, профконсультація, профінформація та інші.

Завдяки створеним в умовах центрів соціальної реабілітації інвалідів трудових майстерень, вони мають можливість засвоїти ази майбутньої професії.

Професійна орієнтація — комплекс психолого – педагогічних та методичних заходів, які спрямовані на ознайомлення молоді з її здібностями й можливостями для того, щоб запропонувати їй вибрати одну з найбільш підходящих для неї професій з врахуванням потреб виробництва.

Професійна інформація передбачає повне та всебічне знайомство молодих інвалідів зі світом професій, з правилами вибору професії, з соціально – економічними, психологічними і медико-фізіологічними аспектами вибору професії.

Професійна діагностика – система психологічного вивчення інваліда з метою виявлення її професійно значущих властивостей і якостей.

Професійна консультація – надання допомоги інваліду у професійному визначенні з метою прийняття усвідомленого рішення про вибір професійної діяльності з урахуванням її індивідуальних особливостей та можливостей.

Професійний підбір – надання рекомендацій інваліду про можливі направлення її професійної діяльності, найбільш відповідних індивідуальним особливостям, на основі результатів професійної, психофізичної та медичної діагностики.

Професійний відбір – визначення ступеню професійної гідності інваліда до конкретної професії у відповідності до нормативних вимог.

Професійна, виробнича та соціальна адаптація – система заходів, яка сприяє професійному становленню інваліда, формуванню у неї відповідних соціальних та професійних якостей, установлень та потреб до активної творчої праці, досягненню вищого рівня професіоналізму.

Професійне самовизначення - процес, що охоплює весь період професійної діяльності особистості: від виникнення професійних намірів до виходу з трудової діяльності. Він пронизує весь життєвий шлях людини. Піком цього процесу, переломним моментом у житті є акт вибору професії. За часом він звичайно збігається з закінченням школи і тісно пов'язаний з попередніми етапами професійного самовизначення.

Заходи з професійної орієнтації здійснюються в умовах Центру соціальної реабілітації дітей-інвалідів (далі Центр) відповідно до Типового положення про центр

соціальної реабілітації дітей-інвалідів (наказ Мінпраці від 13.02.2007 №48) і складаються з :

- розробки рекомендацій та їх реалізації щодо можливостей інваліда вільного вибору професій, спеціальностей, форми зайнятості та шляхів реалізації особистості в умовах ринкових відносин, прогнозування, планування кар'єри у обраних інвалідом сферах діяльності;

- реалізації наявного потенціалу інваліда та ефективної її інтеграції в суспільне виробництво та соціальне життя.

На підставі індивідуального плану реабілітації складеного Реабілітаційною комісією Центру визначаються строки, тривалість, послідовність та комплексність заходів з професійної орієнтації інваліда.

Професійна орієнтація в умовах Центру здійснюється на основі практичних знань, умінь, форм і методів у поєднанні з психологічними, педагогічними та медичними заходами.

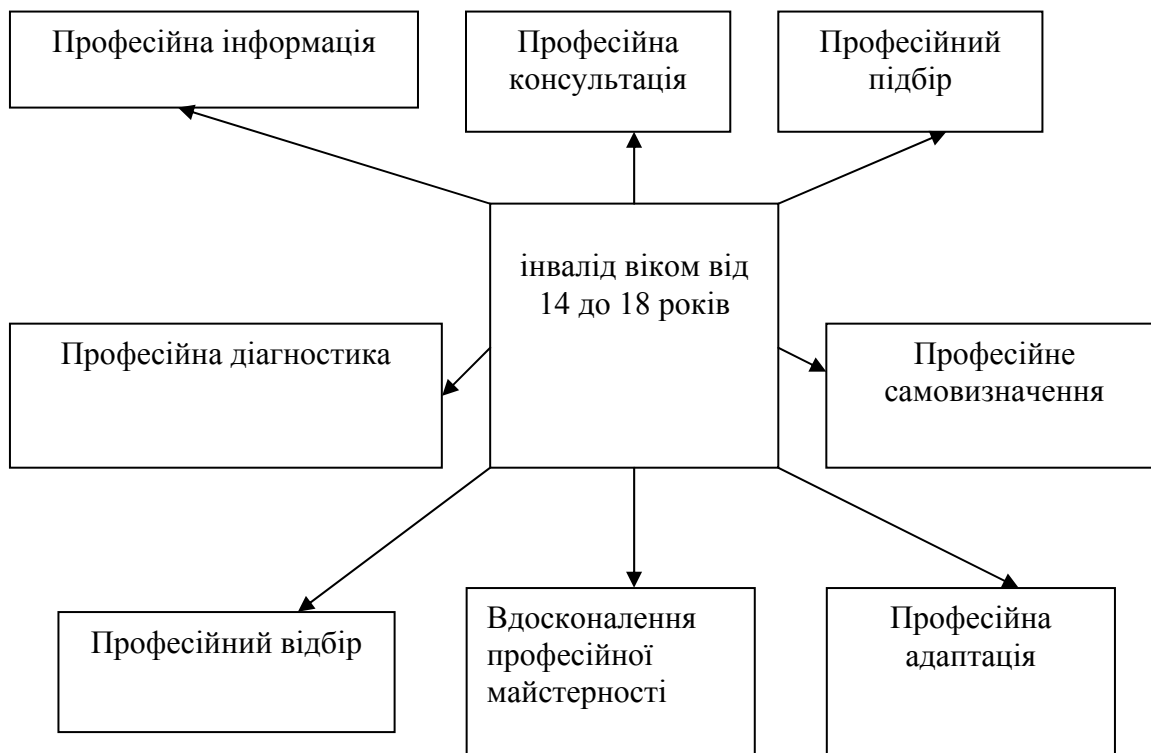
На підставі соціальної діагностики інваліда, робота з професійної орієнтації здійснюється фахівцями Центру у співпраці психолога, викладача з трудового навчання, соціального працівника, педагога та медичного персоналу.

Заходи з професійної орієнтації можуть проводитися для інваліда протягом всього процесу реабілітації. Для досягнення успішних результатів у даному напрямку обов'язкова участь батьків. Проте, критичний вік, на якому необхідно зосередити увагу фахівців Центру, це вік від 14 до 18 років. Саме в цей період життя у молодого інваліда формується інтерес до певної професії (спеціальності), зайнятості, умов і організації праці, заробітної платні, відношення до роботи та ін.

Основні принципи професійної орієнтації полягають у ранній та безперервній трудотерапії у майстернях різного профілю, метою якої є надання інваліду навичок простих видів праці.

Проведення професійної орієнтації передбачає низку заходів:

з'ясування рівня загальної та професійної освіти дитини з інвалідністю віком від 14 до 18 років; виявлення кола потенційно доступних інваліду професій; діагностика індивідуальних професійних можливостей: ступінь розвитку пізнавальних функцій; актуальний запас знань, уявлень; ступінь розвитку конструктивно-практичної діяльності, навичок, умінь; психологічна діагностика здібностей; виявлення професійних інтересів, переваг, планів як самого інваліда, так і дорослих членів сім'ї по відношенню до неї; розширення загальної уяви про світ професій та докладна інформація про об'єктивно доступні молоді професії; у разі необхідності корекції професійних намірів інваліда та дорослих членів її сім'ї по відношенню до неї, допомога у виборі відповідної професії; організація професійного навчання за обраною професією.

Цілі професійної орієнтації: забезпечення соціальних гарантій у сфері вільного вибору професії, форми зайнятості та шляхів самореалізації інваліда в умовах ринкових відносин; досягнення збалансованості між професійними інтересами людини з інвалідністю, його психофізичними особливостями та можливостями ринку праці; прогнозування професійної успішності в будь-якій сфері трудової діяльності; сприяння розвитку професіоналізму особистості як важливої умови її задоволення працею, реалізації індивідуального потенціалу.

Основні методи професійної орієнтації: інформування (індивідуальне, групове, масове, безпосереднє (лекція, бесіда), опосередковане (засоби масової інформації); професійне консультування; професійний відбір; анкетування; тестування; профорієнтаційні тренінги; різні педагогічні методи.

Професійна діагностика проводиться групою спеціалістів Центру з поєднанням педагогічних та психологічних заходів та медичного супроводу. Розвиток психічних та фізичних здібностей інвалідів сприяють кращому засвоєнню тих чи інших знань, умінь, навичок.

Здійснюється робота з професійної інформації, яка дає змогу інваліду ознайомитися з різними професіями, з вимогами, які ці професії висувають до людини, а також, де ними можна оволодіти. Це можуть бути бесіди, лекції, перегляд телепрограм профорієнтаційного спрямування, проведення кінолекторіїв про професії, зустрічі з керівниками підприємств, директорами центрів професійної реабілітації інвалідів.

Оцінюючи реальність професійного потенціалу, важливо звернути увагу на два аспекти: по-перше, на поширеність обраної професії й імовірність вступу до навчального закладу, який надає професійну освіту. І друге - потрібно мати кілька альтернативних варіантів. Інвалідам та їх батькам необхідно пояснити, що життя динамічне і мінливе. На шляху реалізації поставленої задачі, мети можуть виникнути несподівані перешкоди: невдача на вступних іспитах, несподіване зниження попиту на обрану професію, відсутність матеріальних можливостей, переїзд на інше місце проживання і багато іншого. Треба пам'ятати, що ту саму мету можна досягти різними способами і ці способи потрібно мати на увазі. Важливо допомогти дитині познайомити

її не тільки з різними типами навчальних закладів, що готують фахівців даного профілю, але й зі зв'язками між професіями: оператор ПК - технік-програміст - інженер-програміст; помічник менеджера - менеджер - керівник.

Професійна консультація – складова частина професійної орієнтації, яка проводиться з урахуванням фізичних та психологічних особливостей інваліда, її здібностей та схильностей, загальної та професійної підготовки, а також відомостей про попит професій на ринку праці, можливостей працевлаштування та навчання по тих чи інших професіях та спеціальностях.

Форми професійної консультації: професійна інформація – повідомлення про попит професій на ринку праці та можливостях професійного навчання; умовах прийому у професійні навчальні заклади; особливостях окремих професій (зміст та умови праці, вимоги, які висуваються до робітника, сфери застосування професії, можливості подальшого підвищення кваліфікації і т.п.); бесіда - практичні поради вчителів, батьків, які добре знають інваліда, особливо коли їй складно зробити самостійний вибір або вона робить його у протиріччя з особистими якостями, станом здоров'я та економічної ситуації; визначення професійної придатності на основі психологічного вивчення особистості. Ця форма професійної консультації найбільш відповідальна і повинна проводитися тільки спеціалістами Центру.

Процес вірогідної оцінки професійної здатності інваліда, вивчення можливостей оволодіння нею обраною спеціальністю. У професійному відборі визначають чотири складові: медичний; фізіологічний; педагогічний; психологічний.

Поняття «професійний відбір» та «психологічний відбір» часто ототожнюються, тому що суттю останнього є діагностика та прогнозування здібностей.

Основні етапи психологічного професійного відбору: отримання та первинна обробка необхідної вихідної інформації; формулювання прогнозів на основі здібності до даного виду професійної діяльності та оцінка запропонованого рівня придатності інваліда; верифікація прогнозів.

Система психологічного професійного відбору включає комплекс спеціальних діагностичних методик, технічних засобів та стандартизованих процедур. Також використовуються прийоми узагальнення, інтерпретації отриманої діагностичної інформації та складання прогнозів успішної діяльності.

Професійний підбір здійснюється на основі раціональної та всебічно обґрунтованої профорієнтації, що дозволяє дитині – інваліду придбати знання та практичні навички про конкурентно здатні на ринку праці кваліфіковані професії.

Професійне самовизначення. Важливим чинником цього процесу є своєчасність професійного самовизначення, яке передбачає три етапи. Як відомо, найбільше правильному вибору професії сприяє практична діяльність. Тільки спробувавши свої сили на практиці, можна говорити, наскільки подобається робота, чи сприяє вона самореалізації.

Отже, обґрунтовано наступні особливості соціально-педагогічної профорієнтації молоді з обмеженими можливостями: сприяння активній життєвій позиції кожної молодої людини з інвалідністю; використання досвіду інших людей з особливими потребами, а також зарубіжний досвід з даного питання; надання всебічної професійної інформації, з урахуванням обмежень клієнтів; реальна практична допомога (наприклад, побутового характеру); допомога в адекватному виборі професії, з урахуванням попиту і пропозиції на ринку праці; вирішення питань перепідготовки (у разі потреби); подальша підтримка (супровід) після працевлаштування протягом тривалого часу. Перспективним напрямком у галузі соціально-педагогічної допомоги молоді з обмеженими можливостями у питаннях профорієнтації вважаємо розробку спеціальних технологій,

які враховуватимуть особливості і потреби конкретних категорій молоді та специфіку сучасних соціально-економічних умов.

Використана література:

1. Социальная работа с инвалидами : учеб. пособие / под ред. Н. Ф. Басова. – М. : КНОРУС, 2012. – 400 с.
2. Баріхашвілі І. І. Психологічні основи профорієнтації і професійного самовизначення : навч. посібник / І. І. Баріхашвілі, М. П. Ворона, Г. В. Грищенко та ін. – К. : Видавничий дім "Професіонал", 2009. – 208 с.
3. Бочелюк В. Й. Психологія людини з обмеженими можливостями : навч. посіб. / В. Й. Бочелюк, А. В. Турубарова. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 264 с.
4. Церклевич В. С. Реалізація права отримання вищої освіти молоддю з обмеженими функціональними можливостями: від дискримінації до інтеграції / В.С. Церклевич // Соціальна робота в Україні: теорія і практика : наук.-метод. журнал. – 2009. – № 2. – С. 45–56.
5. Безпалько О. В. Технології активізації громади : метод. посібник / О.В. Безпалько, Т. П. Авельцева, Н. І. Мацевко. – К. : Наук. світ, 2006. – 95 с.
6. Пряжникова Е. Ю. Профорієнтація : учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / Е. Ю. Пряжникова, Н. С. Пряжников. – М. : Академия, 2005. – 496 с.

МИРОШНИЧЕНКО НАТАЛИЯ АЛЕКСАНДРОВНА. Соціально-педагогічна профорієнтація молоді з інвалідністю в умовах реабілітаційних закладів.

Стаття присвячена проблемам профорієнтації молодих інвалідів в умовах реабілітаційного закладу. В статті розглядаються складові профорієнтації в умовах реабілітаційних центрів з метою формування у молодого інваліда свідомого професійного вибору і виховання прагнення бути професійно востребованим в суспільстві. Зазначається, що сучасний стан світу праці вимагає створення нової системи підготовки молоді до загального планування життя і незалежного вибору професії.

Ключові слова: професійна орієнтація, професійна інформація, професійна діагностика, професійна консультація, професійний підбір, професійний відбір, професійна, виробнича і соціальна адаптація, професійне самоопределення.

MYROSHNICHENKO NATALIYA. Social and educational vocational work with young disabled persons under rehabilitation facilities.

The article is devoted to the problems of vocational guidance of young disabled in terms of the rehabilitation institution. The article studies the components of career guidance in terms of rehabilitation centers to form their conscious choice of professional education and desire to be professionally demanded in society. It is noted that the present state of the world of work requires a new system of training young people for the general planning of life and independent choice of profession.

Keywords: professional orientation, professional information, professional diagnosis, professional consultation, professional selection, professional selection, professional, industrial and social adaptation, professional self-determination.